

Az érzelmek valóságshowja. Korábban – már gyanítod te is: igazságtalanul – ekként gondoltál arra, ha valaki olyan kifejezéseket használt, ha csalódás vagy megrázkódtatás érte, hogy a fájdalom csontig hatol, meg hogy belemar

30 Mátyás Győző

ALMODOVAR-NOVELLA

az ember húsába. Túlzónak, teátrálisnak vagy inkább szemérmetlennek tartottad az ilyen jajdulásokat. Hát tessék, itt a sunyi bosszú, a vezeklés. Most érzed te is, milyen,

amikor a lélek sebe a testben sajog.

Azt tudtad, hogyne tudtad volna, hogy fájni fog. De úgy hitted, ha tudatosan készülsz az elkerülhetetlenre – könnyebb lesz. Szilvi anyu rákos volt, áttét a leggonoszabb fajtából. Mindenki szörnyülködött: amikor először diagnosztizálták nála a rákot, még éppenhogy elmúlt ötven éves. Szilvi anyunak hívtad a nagynénédet, aki felnevelt. A név kifejezte, hogy az asszonyt anyádnak tekintetted, ugyanakkor a jelzős szerkezetben az anyához tapadó tulajdonnév egy kis távolságot teremtett, csak annyira, hogy ne sérüljön a szeretet hámja, de mégis érezhető legyen, hogy nem vér szerinti anyáról van szó. Mást el sem tudtál volna képzelni, az anyá az olyan, mint Szilvi anyu.

Kisgyerekkorod óta Szilvi anyu nevelt a férjével, Tamással. Őt sohasem szólítottad apunak. Tamást be lehetett sorolni a klasszikus nevelőapa kategóriájába, azon belül is a jó fej fachba. Néha rá is játszott a jó fejségre, mintha bizonyítani akart volna, vagy kompenzálni azért, mert nem olyan rendes (értsd: DNS-rendes) apa, amilyen a többi gyereknek jutott, és ezért kárpótlásként lazább, engedékenyebb volt. Ezt aztán ravasz, gyermeki számítással ki lehetett használni.

Amikor a szüleid autóbalesetben meghaltak, még négyéves sem voltál, alig valamit fogtál fel a tragédiából. Szilvi anyu és Tamás magukhoz vettek, és ahogy elmondták, amikor erre valami megmagyarázhatatlan szorongástól hajtva később rákérdeztél, nem is volt kérdés számukra, hogy így helyes. Az állami gondozás, a jövő elföldelésének biztos módja, szóba se került.

A ravatalnál nem sírtál. Pedig azt hitted, akkor szakad át a gát (ezt a kifejezést sem használtad volna korábban soha, még a végén képes leszel azt mondani, hogy felnyílt a bánat zsilipje), amikor majd meglátod az urnát. A véglegesség bizonyítékát. Az jutott eszedbe, még gyerekként valaki rokon temetésén azt kérdezted Szilvi anyutól: miért kell vázában tartani a halottakat, mint valami titkos virágot. Amikor aztán leengedték az urnát a földbe, szégyentelenül kezdett hullani a könnyed.

Titkon azt remélted, Tamás mégis csak feltűnik a temetésen. Váratlanul, mint a filmekben, ahogy a lelkiismeretfurdalástól gyötört hős a fák

takarásából arasznyit előlép, épp csak annyira, hogy a néző felismerje, úgy bukkan majd fel Tamás is. De tudtad, hogy ez lehetetlen. Illetve még ebben sem voltál biztos, csak azt tudtad, hogy Tamás tíz éve eltűnt, és azóta semmit nem hallottál felőle. Lehet, hogy tényleg nyoma veszett valamelyik afrikai polgárháborúban, esetleg zsoldosvezérként él azon a földrészen (tulajdonképpen kitelne tőle), vagy ötgyerekes apa valahol Calabriában, de lehet az is, hogy már régóta várja Szilvi anyut a másik parton, hátha ott meglágyítja a szívét.

Tamás eltűnése váratlan és megmagyarázhatatlan volt. Legalábbis számodra. Pontosabban azt a magyarázatot, ami szerint eltűnt az egyik afrikai ország véres zűrzavarában, már az elején kételkedve fogadtad. Márpedig Szilvi anyu ezzel állt eléd, amikor két hónap után hazatértél az edzőtáborból, ahová a jövő reménybeli úszóbajnokaként vittek. (Csak nemrégiben gondolkodtál el azon is, hogy talán az eredményeid is azért estek vissza Tamás talányos eltűnése után, az úszást is azért hagytad abba nemsokára, mert már nem volt kinek bizonyítani. Szilvi anyu téged szeretett abban a fess úszónadrágban, nem az eredményeidet.) Addig stimmel volt az ügy, hogy Tamás gyakran megfordult obskúrus országokban, bányák megnyitására dolgozott mérnökként. (Kiskorodban afféle konkvisztádornak vagy inkább jó kalóznak képzelted – oldalagyú, görbe szablya, kalóz fejkendő –, olyannak, aki a hullámokból kiemelkedő fekete manókkal vív a tengeren. A Johnny Depp öccse.) De az a típus volt, aki – akár egy autodidakta kockázatelemző – tudta, hogy milyen helyzetekbe szabad belesodródnia.

„Tudtam, mennyire izgat téged, hogy Tamás miért tűnt el olyan hirtelen nyomtalanul. A jó kérdés nem ez, hanem az, hogy miért maradt ennyi ideig. Pedig szenvedett. Nagyon. Azért, mert megegyeztünk, hogy legalább a kamaszkorod végéig együtt maradunk. Bármi történjék is. Elvesztetted a szüleidet. Nem hullhatott szét megint minden körülöttem...”

Tamás apapótlék és támasz meg barát is volt egy személyben. Talán szerencsésen is alakult, hogy nem vér szerinti apa volt, mert így nem érezte magát feljogosítva a zsigeri szigorra (azért, mert az apád vagyok!), mégis tudott hatni rád, terelt, amerre kellett. És védelmező is volt. Tizenkét éves korod körül pityeregve jöttél haza a közeli téren ketrecbe zárt pályáról, ahol a tizenöt évesek röhögve megaláztak. Alig lehetett belőled kihúzni, mi történt, fojtogatott a szégyen, Tamás megragadta a karod, az autót is szinte a düh, a harag hajtotta, a pályánál kivett a csomagtartóból egy maszáj kardot (afrikai szuvenir), nagyot kondult a ketrec vasa az ütéstől, ráordított az ijedségtől kussba merevedett kamaszokra, ha még egyszer csak a kerületben meglátja

őket, ezzel a karddal vágja le a fülüket. Amikor tinédzserként a világmegváltós korszakodba értél, az élet nagy, kozmikus kérdéseit vele meg lehetett beszélni. Csajozásügyben pedig magától értetődő módon fordultál hozzá. Haver az idősebb haverhoz. (Természetesen ő kihagyta az ócska poént, hogy
32 majd elszereti a csajodat.) Érezhető volt, hogy Szilvi anyu tisztelte Tamást azért, hogy így tudott veled bánni. Egy Seneca a férjem, mondta. Csak nehogy Nerót neveljen.

Akkoriban fel sem tűnt, hogy közös programokat alig csináltatok, a minden gyereknek kijáró állatkertezés, úttörővasutazás, vidámparkozás megvolt persze, de ezekre a helyekre szinte sohasem hárman mentetek. Vagy ha igen, Tamás akkor is inkább háttérbe húzódott, hagyta, hogy Szilvi anyu irántad való rajongása uralja az együttlétet.

Más jelek is árulkodtak azért arról, hogy a kettőjükké furcsa, zavarba ejtően bizarr viszony. Akkoriban eszedbe sem jutott volna ez a jelző, nem ismerted a szót, bár Szilvi anyutól hallhattál olyan szavakat, hogy mondén meg kalamitás (ez különösen tetszett a hangzása miatt), de valami szokatlant azért éreztél a kapcsolatukban. Ha a közelükben voltál, kimérten, már-már mereven érintkeztek, soha nem láttad, hogy megérintették volna egymást, csókot nem váltottak, ugyanakkor hangos vagy hangosabb szót csak nagyon ritkán hallottál tőlük. Talán egy-két alkalomra emlékszel igazán. Vasárnapi ebéd csendes álmosága telepedett az étkezőre, ám valahogy megmagyarázhatatlan feszültség is vibrált a levegőben. Szilvi anyu szórakozottan elvette Tamás elől a leveses tálat, aki ezt hátsó gondolat nélkül, mintegy a tényt rögzítve szóvá tette, Szilvi anyu viszont hirtelen megpördült, a leves kilötytyent a tálból a mozdulatától, és abban a helyzetben váratlanul azt mondta, te ennél sokkal fontosabb dolgot vettél el tőlem.

Nem volt köztük szeretet.

Viszont mintha az így „fel nem használt” szeretetmennyiséget, a felesleget Szilvi anyu mindenképpen neked akarta volna juttatni. Egész kiskorodban szinte nem is gyerekruhába, hanem szeretetbe öltöztetett téged. De ezt is figyelmesen tette, csak addig halmozott el a szeretet ajándékcsomagjaival, amíg nem érezte, hogy neked ez már terhes. A kamaszkornak abban a tulajdonképpen eléggé undok fázisában, amikor az anyai ölelés, a fizikai érintés úgyszólván merényletnek számít, mert, úgy mond, visszakiskorúsít, tagadja, hogy a felnőtté válás kapujában állsz – azonnal visszavonult. Bár egyszer rajtakaptad, hogy félálmodban gyengéden simogat, felzizzenhettél volna, mint akit bogár csípett, de inkább hagytad, jól esett.

„Akit aztán elvettek tőlem. Nem tudom ezt másként mondani. És nem lehet ezt megbocsátani sem. Én legalábbis nem tudtam. Nem érdekel, hogy ezt ki érti

meg, és ki nem. Lehet, hogy te sem fogod, de már az sem számít igazán. Többé más férfit nem voltam képes szeretni.”

Akaratodon kívül persze néha belefutottál neked akkor értelmezhetetlen vitákba. Nem is viták voltak ezek, inkább groteszk duettek. 33 Mintha Tamás mindenáron meg akarta volna győzni valamiről a feleségét, néha szinte már esedezve, olykor belezavarodva a szavaiba, Szilvi anyu pedig kedvetlenül, ritkábban bosszúsan elhárította. Mivel alig valamit értettél ezekből a jelenetekből, azt sem fogtad fel, hogy ezekben a pillanatokban Szilvi anyu mintha magának is idegenné vált volna kicsit (ő úgy mondta volna: érzelmi afáziássá). Mert egyébként Szilvi anyu ízlés, arány- és formaérzék tekintetében hibátlanul működött. Ráadásul az ízléséhez megfelelő szívósság társult, legalább két évig próbálkozott, amíg megtalálta a kívánatos szalont (ő így mondta), ahol az általa megfogalmazott ruhát képesek voltak megközelítőleg az elképzelése szerint megvarrni. (Amit a butikokban meg a plázákban lehet kapni, az akkor is kínai, ha nem az, mondta némi fennhéjázással.) Egy kozmetikai cégnél volt kommunikációs tanácsadó. Nem igazán szerette a munkát („ez csak púder”). De ugyan mi más lennének? Rúdtáncos, ezekkel a lábakkal? Elégedetlen volt az alakjával, vagy legalábbis ezt mondta, noha tudta, hogy nem véletlenül fordulnak meg utána a férfiak. Néha az volt az ember érzése, hogy kilencven évet eltévedt az időben. A tartása, a modora, a finom vonásai olyasfajta stílusról tanúskodtak, ami errefelé ismeretlen volt. Mindezt sokan, félreértésből, indokolatlan gőgnek vélték, holott csak arról volt szó, hogy valaki már a lényével is képes formát adni ennek a szétszórt, idomtalan életnek. Tamás ezért szeretett bele. Plusz Szilvi anyu szépsége és kisugárzása, ami, ahogy Tamás mondta mintegy dicsekvésképpen, gyógyíthatatlanná tette a szenvedélyét.

Amely szenvedélyből aztán hamar szenvedés lett, mert Tamás ugyan minden erejével próbálta szeretni a feleségét, ő azonban nem hagyta magát. Egyszer véletlenül fültanúja lehettél annak, hogy Szilvi anyu egykedvűen, mintha csak az időjárásról tenne említést, azt mondta: „te vagy az oka a boldogtalanságomnak, én meg a tiédnek”. Pontosan lehetett érezni, hogy ezt nem gonoszságból mondja, vagy nem feltétlenül azért, hogy megsebezze Tamást, hanem úgy, mint aki pusztán rámutat a dolgok állására. A viszonyuk megváltoztathatatlan természetére.

Ahogy te is csak a felszín fodrozódásait vetted észre, a külvilág sem sejtette, mi háborog a kapcsolat mélyén. Anyagi gondjaik nem voltak, jártak társaságba, ha nem is gyakran, Tamás ugyanis nem volt igazán oda ezekért az alkalmakért, mert ha valaki nem ismerte őket, úgy hihette, Szilvi anyu egy

nem túl közeli ismerősével jött a partira, és nem a férjével. Egyszer kicsit nagyobb zajt csaptak hazatéréskor, félálomban botorkáltál a nappali ajtajához, így láttad, hogy Szilvi anyu – talán be is volt csípve kicsit, persze te akkor ezt nem igazán tudtad felmérni –, tánclépéseket imitál, spiccel rúgja le a
34 cipőjét, a karjaival mintha vezényelne, Tamás közel lép hozzá, megpróbálja átölelni, mire Szilvi anyu szinte elugrik tőle, az engesztelhetetlenség rajzol grimaszt az arcára, „ezt meg ne próbáld még egyszer”, sziszegi megvetően, és elsiet a szobája felé.

„Végül is az én életem, az én meggyőződésem. Talán úgy kell elképzelni, hogy az ember gyakorolja a megbocsátást, amíg egyszer csak menni fog? Ugyan már. Ez volt életem legnagyobb lehetősége. Tamás menthetetlenül szerelmes volt belém végig, és nyomorultul kínlódott. Talán sajnáltam is, de megbocsátani nem tudtam.”

Akkoriban nem voltál elég felnőtt ahhoz, hogy a kusza részleteket valamiféle egészévé rakd össze, csak Tamás eltűnésekor erősödött meg benned a szándék, hogy az emlékezetedben ide-oda csapódó töredékekből értelmes jelentést építs. De akkor jött az első szerelmek zsidongása, majd az egyetlen izgalma, valahová a memória cselédszobájába szorult vissza ez a história. A legutóbbi időkből aztán újból elemi erővel tört rád a vágy, hogy megértsd Szilvi anyu és Tamás történetét. Akiket mindinkább úgy láttál, mint egy görög dráma talmi korba tévedt hőseit, akik letehetetlen teherként hurcolták a sorsukat.

Ahogy közeledett a vég, és Szilvi anyu egyre inkább eloldódott a létezés lebegő bolyáitól, némasága burka kicsit repedezni kezdett. Próbáltad óvatosan, tapintattal kérdezni bizonyos részletek felől, valójában persze arról, hogy miért is éltek úgy, ahogy, illetve arról, hogy miért ment el Tamás, de Szilvi anyu csak annyit mondott sejtelmesen: „el voltunk átkozva eleitől fogva”. Szándékosan használta az időhatározó zsoldáros alakját, ebben biztos voltál. Aztán már hiába faggattad, hiába emlékeztetted vidám epizódra vagy szomorú eseményre a közös éleletekből, azt mondta: a halála után majd úgymint meg tudsz annyit, amennyit muszáj.

Az utolsó heteket kórházban töltötte. Infúziós tű állt ki a karjából, a takaró alig mozdult a mellén, mintha a testben már nem volna erő megemelni, a viaszos arcbőr barázdái között fekete rés: a besüppedt ajkak kútja, karja csirkelebbben végződő száraz faág, megsimogatod, alig érzékelhetően reagál, nehezen erőlködve ejti a szavakat, azt mondja, elárulta őket, ezért kellett bűnhődnie, nincs feloldozás, aztán zihálva, erőlködve szinte kilöki magából, hogy neki csak egyetlen szerelme volt egész életében, köhögni kezd, mikor megnyugszik, azt mondja, az apádat látta mindig benned, nem kellett volna meghalniuk, az árulást emlegeti végül ismét.

Éjjel hívnak. Másnap vidd el a holmiját.

A szekreter (ahogy Szilvi anyu az iratszekrényét nevezte) átnézését csak halogattad, nem akartál túl sok időt tölteni a lakásban, nyomasztottak volna az emlékek. A temetéshez kéznél voltak a dokumentumok, ám egyéb intézni valókhoz kellett a bankos papírok, adásvételi szerző- 35
dése, nem lehetett elodáznai az iratböngészést.

Igazából nem lepett meg a neked címzett boríték. Végül is Szilvi anyu eléggé kísérteties módon azt ígérte, ha már odaát lesz, az lesz a te titkokba való beavatásod ideje. És tudta, hogy Tamás eltűnése, a kettejük együttélésének furcsa táncrendje sok kérdőjelet hagyott benned. A legfelső fiókban találtad a nyitott borítékot, amelyik egy kisebb zártat is tartalmazott. Első pillantásra csodálkoztál a megszólításon („Fiam”), Szilvi anyu ezt csak igen különleges esetben használta. De hát kell-e különlegesebb eset annál, minthogy az ember meghal, gondoltad kissé morbid módon. *„Tudtam, mennyire izgat téged, hogy Tamás miért tűnt el olyan hirtelen nyomtalanul. A jó kérdés nem ez, hanem az, hogy miért maradt ennyi ideig”,* olvasod a levélben. Téged akartak védeni. Amúgy igen, sejtetted, hogy Szilvi anyu valami főbenjáró bűnért tehette felelőssé Tamást. A nagy szerelem! Az elvesztéséért mindig Tamást okolta. A baljós nap reggelén hallotta, hogy telefonált a testvérének, azaz a te anyádnak, és elárulta őket. Mert anyád, amilyen naiv volt, nem sejtett semmit. Emiatt veszekedtek apáddal a kocsiában, és ez vezetett a tragédiához. Tamásnak bűnhődnie kellett. Amikor Tamás feladta a harcot, hogy visszaszerezze őt, a feleségét, és elment, megegyeztek, hogy nem keres téged, ő cserébe nem feketíti be Tamást előtted, és az ő, vagyis Szilvi anyu halála után elolvashatod Tamás levelét, amelyet akkor írt neked. Úgy tisztességes, hogy Tamás is elmondhassa a maga történetét. Azt a levelet találsz a másik borítékban.

Szinte feltéped a borítékot, tíz éve nem hallottál Tamás felől, gyorsan végigrohansz jellegzetes ákombákomain, ma is fel tudod idézni, hogy egy intődre válaszul szándékolatlan kisiskolás írással hogyan részesítette „szülői figyelmeltetésben” a tanárodat, kulcsszavakat keresel, aztán higgadtan újratekintesz az olvasást az elejétől. Azt írja, el kellett mennie, mert hiába szerette Szilviát bolondulásig (feltűnik, hogy nem a becenevén említi a feleségét), megértette, hogy nem tudja visszaszerezni. Két éves lehettél, amikor Szilvia és az apád nagy szerelme kezdődött, és az tényleg elsöprő erejű volt. Tornádó. Legalábbis Szilvia részéről. Új életet akart kezdeni. Mindig is őt, vagyis Tamást hibáztatta a balesetért, pedig megesküszik bármire, hogy nem árulta el őket. Azon a reggeli telefonbeszélgetésen az anyáddal szó sem esett ilyesmiről. Ha már valami, akkor Szilvia nyakláncra lehetett gyanús, amit a kocsiában felejtettek, anyád megtalálhatta. A baleset után a visszaszolgáltató tárgyak között volt.

Most már úgy érzed magad, mint egy Almodovar-filmben, az objektívra lágy, opálos réteget vonnak az érzelmek, tán érzelműség is, kiterül a melodráma tarka szőnyege, de miért is ne, miért kell mindig olyannak lenni, mint a homokkő vagy a szerszámacél.

36 Bántotta az is, írta Tamás, hogy a felesége igazságtalanul bűntette, de főként az, hogy rájött, Szilvia konok irtózása sohasem fog megváltozni. Ezért ment el. Kitarzott, ameddig lehetett, miattad is, a reménytelen szerelem is marasztalta, de nem volt tovább. Már mindegy, állt a levélben, „bárhová kerüljek is ezután, az életem már olyan, mint a szalmakarika”. Emlékezetedbe idézed, hogy telente lógattatok le lyukas szalmakarikát az ereszről, hogy hintázzanak rajta a madarak, de csak ritkán jöttek.

Lassan az öledbe ejted a levelet, alig vánszorog már be fény az ablakon, fáradt vagy, elbóbiskolsz, vibrálni kezd az Almodovar-mozi, viharos sebességgel száguld az országúton egy autó, hirtelen megfarol, pörögni kezd a tengelye körül, aztán a levegőbe emelkedik, forog, tekeredik, mint falevél a viharban, csattanással érkezik valami tarlóra, sokszor megpördül, mikor megáll, az utastérben akár a kárpitról lefoszlott hosszú cérnaszál, úszik valami, míg nem az első ülésen kifacsart pózban fekvő nő ölébe pihen egy egészen vékony aranylánc.

Felriadsz, koromsötét van már odakint, de nem gyújtasz lámpát, csak ülsz a sötétben, arra gondolsz, Szilvi anyunak igaza lehetett, „el voltak átkozva eleitől fogva”. De mindvégig igyekeztek útját állni annak, hogy rád is kiterjedjen az átok. Előtted egy élet próbája, hogy lásd: sikerült-e nekik.

